

III
MUZEUM NARODOWE W KRAKOWIE.

SPRAWOZDANIE

ZARZĄDU

MUZEUM NARODOWEGO

za rok 1896.

W KRAKOWIE,

W DRUKARNI »CZASU« FR. KLUCZYCKIEGO I SP.

pod zarządem Józefa Łakocińskiego.

1897.

MUZEUM NARODOWE W KRAKOWIE.

SPRAWOZDANIE

ZARZĄDU

MUZEUM NARODOWEGO

za rok 1896.

W KRAKOWIE,

W DRUKARNI »CZASU« FR. KLUCZYCKIEGO I SP.

pod zarządem Józefa Łakocińskiego.

1897.

63009

(III)

1896

Biblioteka Jagiellońska

1003046482

NAKŁADEM MUZEUM NARODOWEGO.

SPRAWOZDANIE

ZARZĄDU MUZEUM NARODOWEGO

za rok 1896.

W sprawozdaniach z lat poprzednich, starał się Zarząd wykazywać ile mu zależy na wzbogaceniu zbiorów okazami prac żyjących celnych artystów polskich i jak na ten cel użytemi były przeważnie fundusze muzealne. Na zakupno dzieł sztuki z przeszłości polskiej, jedynie drobna stosunkowo kwota corocznie wydawaną była — pamiątkowy dział zwiększał się wyłącznie darami zarówno jak dział drobnej sztuki. Ale jeżeli dary żyjących polskich malarzy i rzeźbiarzy w obrazach i rzeźbach składane dla Muzeum przy jego początkowym założeniu dzisiaj niezupełnie odpowiadaćby mogły warunkom godności tak rozwiniętej Instytucji, pozostaje jedyną drogą zakupywanie przez Wydział okazów wyborowych prac artystów przynoszących chwałę narodowi, dotąd imionami swemi nieprzedstawionych w Muzeum. Trudnem jest to zadanie w obec skromnych funduszy muzealnych a wysokości cen, jakie za dzieła swe stawiają pp. artyści, lecz ułatwionem ono jest w części ich ofiarnością w obniżaniu cen dla Muzeum i ułatwianiu nabycia przez spłaty na raty. To też rok zeszyły był o tyle szczęśliwym, że dozwolił Zarządowi oszczędnością z roku dawniejszego zyskać szczególne wzbogacenie działu nowożytnej sztuki okazami pierwszorzędnego znaczenia. Dotychczas Zarząd Muzeum mało mógł zajmować się zbogacaniem działu rzeźb — postawiwszy sobie za zasadę mieścić w swych zbiorach jedynie przedmioty odlane

Charakteryzują ten obraz dziś muzealny dziwnie szlachetny nastrój religijny, wysoki spokój obok szlachetnej miary efektu oświecenia nocnego i wdzięcznego oddania typów N. Panny i Ś. Józefa, podnoszących znaczenie tej rodzajowej sceny do znaczenia obrazu religijnego. Józefa Chełmońskiego obraz: „*Pastuszki w polu podczas burzy*“ jest najnowszą pracą znakomitego artysty świadczącą wybornie o jego zasługach w sztuce polskiej. Wszystko w tym obrazie składa się w jeden wyraz grozy ułagodzony wdzięcznym układem i szlachetnymi typami chłopców wiejskich. Artysta umiał dostroić obraz do jedności wyrazu — burza wyraża się zarówno w przelęknionych postaciach pastuszków, w niesfornych ruchach bydła i w tej trawie którą wiatr porusza i ku ziemi nachyla. Ton obrazu jest ślicznym, srebrzystym, a autor obrazem tym nowym przypomina najpiękniejsze czasy rozwoju swego talentu. Niemniej i „*portret*“ dzieło panny Olgi Boznańskiej nabyty w roku zeszłym, należy do okazów wielce upragnionych dla Muzeum. Jest on wyrazem najnowszych kierunków malarstwa nowożytnego. Celuje wybornem zaznaczeniem tak zwanej tinta locale, szerokiem traktowaniem mass i dziwnie zręcznem dotknięciem płaskiego pędzla szczególnie szczęśliwem, gdy idzie o oddanie charakteru błysków na martwej naturze.

Do nabytków zeszłorocznych należą: obraz Antoniego Piotrowskiego zatytułowany „*Wesele przechodzi*“ o zasługach kolorystycznych w pełnem poczuciu powietrza. Scena ta przedstawia się w gammie tonów jasnych na tle zimowego krajobrazu, odznacza się dobrem uchwyceniem typów ludowych z realizmem, któremu nie brak pewnej delikatności. Od tegoż artysty nabyło Muzeum piękny obrazek „*Studyum z Tatr*“, a wystawa pośmiertna prac ś. p. Swieszewskiego dała możliwość zyskania jednej z prac „*Widok wsi Marcinkowice*.“

Tyle co do zakupu przez Zarząd obrazów. Ale Muzeum narodowe zyskało i darem nie mało pięknych okazów malarstwa współczesnego. Tu przedewszystkiem należy zapisać hojność Ministerjum Wyznań i Oświaty w Wiedniu.

Zakupiony przez to Ministerjum na wystawie w Wiedniu cykl obrazów monochromijnych „*Legenda o N. Pannie*“ znanego artysty Piotra Stachiewicza dostał się nam tytułem jakoby depozytu, gdyż wyjątkowo tym razem z zastrzeżeniem zapisania w inwentarzu tych ośmiu obrazów jako własność Ministerjum. Z dawniejszych polskich artystów brakło w Muzeum prac E. Boratyńskiego i A. Reichana malarza lwowskiego. Dzięki ofiarności sąsiedniego w Sukienicach Towarzystwa przyjaciół sztuk pięknych, otrzymało Muzeum nasze od Dyrekcyi tegoż, portret biskupa L. Łętowskiego pędzla Boratyńskiego, oraz portret sławnego skrzypka *Karola Lipińskiego* malowany z natury przez Alojzego Reichana. Oba portrety należą do pięknych, a obok wartości artystycznej przynoszą wizerunki osób dobrze zasłużonych krajowi: za ich dar składamy tutaj dzięki Dyrekcyi Towarzystwa sztuk pięknych. Nieprzyniósł nam wielkiej korzyści zapis dwu obrazów i rysunku przez s. p. Dra Michała Zieleniewskiego uczyniony, ale miłą była Zarządowi pamięć tego zasłużonego dla zdrojowisk krajowych męża. Znany dobrodziej naszego Muzeum uczony Mathias Bersohn z Warszawy, nie zapomniał o nas i w roku zeszłym, nadsyłając trzy kopie w małym formacie portretów XX. Mazowieckich, króla Jagiełły i księdza Augustyna Kordeckiego, kopiowanych z rozrzuconych po kraju oryginałów. Od p. Majerskiego z Przemyśla, zyskało Muzeum zabytek ruskiego malarstwa początku XVI stulecia. Jest to obraz „*Sądu ostattecznego*“ ikonograficznie ważny, bo scena przeprowadzoną jest w formie niezwykle wązkim na drzewie. Spóźniony okaz tryptyku niezwykle małego, a pochodzącego już z połowy XVII wieku, otrzymało Muzeum darem od przełożonej Klarysek przy kościele Ś. Andrzeja w Krakowie.

Dział rysunków i akwarell artystów polskich, wzbogaciły nabytki z funduszów muzealnych i dary. Do pierwszych należą: album rysunkowe Dra Smokowskiego z Litwy, tego amatora artysty, który pierwszy zajął się w kraju drzeworytnictwem: rysunek tuszem pejzażysty Vogla; akwarella jednego z braci Siemianowskich; widok kościoła na Tynie

w Pradze, akwarella Fabiańskiego ojca. Z darów przybyło: rysunek oryginalny tuszem „*Uśpienie Jowisza*“ wykonany przez znakomitego historyka ś. p. Joachima Lelewela z daru p. Lewenthala z Warszawy; widok akwarelowy kościoła Bożego Ciała w Krakowie, roboty architekta p. Talowskiego, dar tegoż; rysunek M. Stachiewicza, dar p. Kopystyńskiego malarza ze Lwowa. Tutaj należy zaliczyć kolekcją rysowanych piórkiem orłów polskich, zebraną chronologicznie z zabytków od XII do XVIII wieku. Nabyło ją Muzeum na licytacji po ś. p. księdzu Polkowskim i jest gotową do wydania w cynkotypiach. Taż drogą nabyto kilka odręcznie malowanych na wielkich arkuszach *tablic genealogicznych* duchownych polskich, starających się o kanonie przy katedrze krakowskiej w XVII i XVIII stuleciu.

Dział sztychów i litografij wzbogacił się dalszą seryą złożoną do zbioru po ś. p. Tadeuszu Skarbek Michałowskim, a szczególności 150-ciu portretami, albumem Piwarskiego, widokami Bursztyna i innymi osobliwościami z tego zakresu. Z daru p. Ignacego Wolskiego otrzymało Muzeum bogaty zasób premij Towarzystw sztuk pięknych, litografii, obrazów historycznych polskich, scen z wypadków krajowych — zbiór portretów królów z obrazów Bacciarellego, fotodruków z obrazów żyjących malarzy — drzeworytów, chromolitografii w liczbie sztuk 121. Dar to piękny i dla Muzeum niemałego znaczenia. Nabyto kilka okazów litografii polskich, jak portrety Kościuszki, księcia Józefa Poniatowskiego i króla Jana III. Na aukcyi po księdzu Polkowskim nabyto bogaty zbiór wycinków drzeworytów z publikacji ilustrowanych polskich. Do artystycznej czynności Andriollego odnosi się tutaj 114 sztuk: portretów znakomości współczesnych jest 407. Kilkaset wycinków drzeworytniczych odnosi się do obrazów polskich malarzy. Nie braknie wycinków do wykopalisk i starożytności odnoszących się. Nieprzeceniamy wartości tej kolekcyi drzeworytów pod względem wykonania, ale jest to materiał dla badaczy wielce pożyteczny, a dla wydawców nieoceniony. Pomiedzy nabytkami na wspomnianej aukcyi, dostała się nam i część

sławnej kolekcji *cudownych w Polsce Matek Bożych* bo sztuk 30, oraz sztychy włoskie, odnoszące się do uplastycznienia historii kościelnej z połowy XVIII wieku rzymskiego rytownika. Od pana Stanisława Grui otrzymano darem sztychowaną na atlasie *tezę karmelicką* jednego z przodków, a od przejeżdżającego przez Kraków rodaka podobnąż *tezę* wydaną dla Alexandra Bogusza w r. 1790, oraz portret sztychowany *Kimbura* .

Do działu pamiątek oraz starożytności, przybyły darem: *koleczuga z misiurką* odnalezione w rzece Bugu pod Sokalem i pałasz kawaleryjski z roku 1863, pamiątka po bracie ofiarodawcy p. Żukiewiczu z Rojatyń. Z zapisu ś. p. Achta strzelba XVIII wieku z napisami treści religijnej; od p. Widerki część lufy półhaka i kula, odnalezione w ziemi obok zamku siewierskiego; od p. Zajdzikowskiego rosetę witrażową utworzoną ze starych szkielek kolorowych kościoła Panny Maryi w Krakowie; od p. Rezlera z Sieradza za pośrednictwem Dra Stanisławskiego pas słucki półlity. Z daru ś. p. Maryi z Trębickich Faleńskiej oznaki honorowe po generale Trembickim zm. 1830 r.: od nieznanego dobrodzieja pierścień złoty pamiątkowy z roku 1830. Piękną kolekcję *guzików mundurowych* z czasów kongresówki i szereg *cały tłoków pieczętnych* otrzymało Muzeum od p. Ignacego Wolskiego, a kolekcję tłoków zwiększono zakupem na wspomnianej aukcji po ks. Polkowskim.

Z archiwum akt dawnych przeniesiono do Muzeum zbiorek wykopanych starożytnych żelaziw i fragmenta drobne w drzewie.

Do zbioru pamiątek Mickiewiczowskich i autografów przybyły: list oryginalny *Adama Mickiewicza* do *Gruzewskiego* z dnia 9 stycznia 1842 r., dar pani Groplerowej z Konstantynopola, przywieziony złamtąd przez p. kustosza Ziemięckiego. Od hrabiego Odrowąża z Bruxelli trzy autografy, z tych jeden jest listem króla Stanisława Augusta do biskupa Massalskiego, dwa inne są listami *generała Bema* do *Sadyka-Paszy* z r. 1850, oraz *Jana III* z r. 1694 do Urszuli Sapieżyny. Od nieznanego dawcy otrzymało Muzeum

przywilej Jana III króla polskiego, a od pani W. M. manuskrypt z wypisami przysłów i sentencyami z różnych autorów, spisany w r. 1743.

Zbiór fotografii zabytków polskich, powiększył się znacznie darami p. fotografa Kriegera i hr. Starzyńskiego, który ciągle dopełnia nam album fotograficzne prac swoich artystycznych, wykonywanych w srebrze i innych metalach. Aukcyja po ks. Polkowskim dostarczyła fotografij widoków *Gniezna i Kamieńca Podolskiego.*

Do biblioteki muzealnej przybyły z daru p. Wolskiego dwie *teki z mappami Polski* dawniejszemi i nowszemi, karty podrózne dawniejsze, plany miast polskich, atlasy i wiele osobliwości kartograficznych. Inna teka tego zbioru zawiera *wycinki z gazet* polskich z opisami uroczystości narodowych. Książka treści ekonomicznej drukowana w r. 1783 u Dufoura w Warszawie, otrzymano darem od przejeżdżającego rodaka. Nabyto ważne dzieło Dra Jerzego Mycielskiego: »Sto lat dziejów malarstwa w Polsce 1794—1894,« oraz publikowane inwentaryzacye zabytków sztuki w Szląsku przez Lutscha, a Księstwa Poznańskiego przez Kothego. Zakupiono album wystawy stauprogialnej we Lwowie i kilka dziełek odnoszących się do dziejów Krakowa. W dalszym ciągu prenumerowano publikacye artystyczne: »Gazette des Beaux arts« i »Zeischrift für bildende Künste« ze swemi dodatkowemi publikacyami. Oto wykaz przybytków zeszłorocznych, a musimy przyznać, że tak zwiększone zbiory pomimo że nie systematycznie dla braku pomieszczenia urządzone, nieposiadające odpowiednich dla pewnych działów drukowanych katalogów, poczynają interesować naszą miejscową i przejezdną przez Kraków publiczność. Dowodem tego zwiększony w roku zeszłym dochód z biletów wejścia i tłumne zebrania publiczności inteligentnej w dniu bezpłatnego do Muzeum wstępu. Ale to niedosyć — umiejętność dziejów sztuki i kultury poczyną się interesować wielce zbiorami naszymi. Odwiedzają coraz liczniej Muzeum narodowe obcy uczeni badacze, pragnący się obznajmić z dawną sztuką w Polsce. Dowody uznania odbierał niejednokrotnie Zarząd

Muzeum, ale przede wszystkim dla nauki polskiej otwiera się już szeroko pole do badań, nie jeden też okaz wywoływał dyskusyą w komisji historii sztuki Akademii Umiejętności. Na podstawie studyi nad zabytkami cechowego malarstwa w Muzeum narodowym, prof. Maryan Sokołowski przyszedł do wniosków, które wyjaśniają genezę tego malarstwa naszego. W pracy swej o stu latach malarstwa polskiego, prof. Jerzy hr. Mycielski powołuje się często na okazy muzealne obrazy malarzy dawniejszych. Rozprawy Dyrektora Łuszczkiewicza: *Odlewy rzeźb Strzelnieńskich i Obrazy cechowe szkół polskich*, opierają się wprost na nabytkach muzealnych, a pomieszczone są w piśmie peryodycznym: *Wiadomości archeologiczno - numizmatyczne*, które jest w pewnym względzie organem naszego Muzeum. Niejednokrotnie udzielał Zarząd pozwolenia na fotografowanie okazów w celach naukowych, a p. fotograf Krieger, który upoważnionym jest od Zarządu do zdejmowania tych fotografii, składa do zbiorów naszych z obowiązku jeden egzemplarz reprodukcji fotograficznej. Zbiory rysunków i fotografii jakie już posiada Muzeum, przynoszą też badaczom pożytek nie mały. Przynosiłyby one większy dla szerszych kół artystycznych, gdyby znalazło się lepsze i dogodniejsze dla studyi ich pomieszczenie — spokojny lokal i dostateczny fundusz na kolekcjonowanie tego działu. Fundusze muzealne są zawsze dotąd skromnymi, bo jeżeli żaden dar pieniężny nieprzychodzi od lat wielu w pomoc, ofiarności społeczeństwa polskiego ogranicza się do darów wyłącznie w okazach i dziełach sztuki. Muzeum narodowe nie może poszczycić się mecenasami ofiarującymi summy na cele muzealne jak doświadczają tego muzea zagraniczne. Z miast galicyjskich figuruje w dochodach jedyne miasto Wadowice kwotą roczną 25 flor. I do tak drobnej pomocy pieniężnej dla Muzeum nie poczuło się żadne inne z miast naszej prowincyi, zawsze główny ciężar utrzymania i rozszerzania się zbiorów, polega na dotacyi Rady miasta, a w skromnej części Wysokiego Sejmu we Lwowie. A jednak czyż godzi się Muzeum narodowe umieszczone w Krakowie, uważać jako instytucyą służącą wy-

łącznie miastu naszemu? Zadaniem jego jest przedstawienie czynności sztuki na całym obrębie gdzie panuje język polski, w sprawie okazów kultury przeszłości, nieogranicza się do obrębu Krakowa — gromadzi je zewsząd jak daleko sięga ziemia dawnej Polski. Słusznemby się zdawało, że przy tak szerokim zakresie zbiorów potrzeba aby do rozwoju i utrzymania takiego Muzeum dopomagał miastu Krakowowi znacznieszą kwotą Sejm krajowy, a powiedzmy i do pewnego stopnia fundusz państwowy. Jakoż Rada miasta w przewidywaniu zwiększonych kosztów przy rozszerzeniu się przysłem Muzeum na całe piętro Sukiennic, zwróciła się z prośbą do Wysokiego Sejmu i Rady Państwa. Z tych pierwszy już roku zeszłego zwiększył dotacją Muzeum o 300 fl. O ileż szczęśliwiej udotowane są przez kraj nasze muzea przemysłowe we Lwowie i Krakowie, jakkolwiek nieprzynoszą tych korzyści jak nasze Muzeum narodowe, tak tłunnie zwiedzane i nauce służące.

Na tem kończymy nasze sprawozdanie za rok 1896, przechodząc do wykazu dochodów i rozchodów za ten czas.

Stan funduszków za rok 1896.

DOCHODY:

	Złr.	ct.
1. Pozostałość z roku 1895	588	40
2. Rezerwa na posąg ś. p. Pleszowskiego z funduszu r. 1895	902	32
3. Fundusz assekuracyjny	370	—
4. Z budżetu miasta	3000	—
5. Subwencya Sejmowa	800	—
6. Subwencya Wadowic	25	—
7. Dochód z wejścia i katalogów	1334	82
Suma dochodów	7020	54

ROZCHODY:

	Złr.	ct.
1. Pensye i Płace	1455	—
2. Gospodarcze, w tem: opał 300 fl., assekuracya 370, renumeracya konserwatora rycin 200 fl., frachty i t. d.	1110	55
3. Zakupno książek i oprawa.	121	48
4. Urządzenie sal i sprzęty	201	60
5. Restauracye i oprawy	40	60
6. Zakupno dzieł sztuki	3212	8
Suma rozchodów	6141	31

BILANS:

Suma dochodów	7020 złr.	54 ct.
Suma rozchodów	6141 „	31 „
	879 złr.	23 ct.

WNIOSKI.

Rada miasta uchwali:

1. Przyjmuje się do wiadomości sprawozdanie Zarządu Muzeum za rok 1896.
2. Przyjmuje się do wiadomości sprawozdanie z użycia funduszu za rok 1896.
3. Zatwierdza się budżet Muzeum za rok 1897.

PROJEKT BUDŻETU NA ROK 1897.

Dochód przypuszczalny.

	Zlr.	ct.
1. Reszta kasowa z r. 1896	879	23
2. Z budżetu miasta	3000	—
3. Dotacja sejmowa	800	—
4. Subwencya Wadowie	25	—
5. Fundusz assekuracyjny	370	—
6. Dochód z wejścia	700	—
Razem .	5774	23

R o z c h ó d.

	Zlr.	ct.
1. Zakupno dzieł sztuki	3000	—
2. Restauracye dzieł sztuki	25	—
3. Urządzenia sal	75	7
4. Opał	300	—
5. Assekuracya	370	—
6. Biblioteczne i sztychy	200	—
7. Wydatki gospodarcze	394	23
8. Pensye i płace	1410	—
Razem .	5774	23

